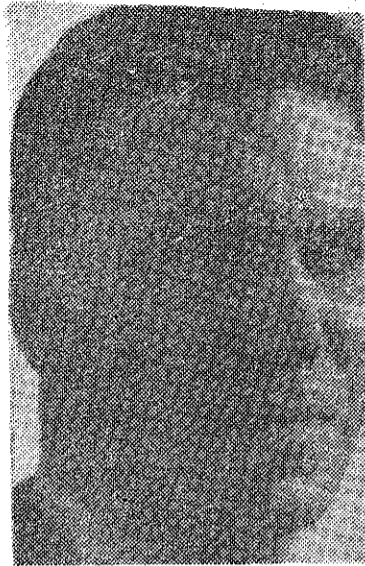

ПРЕТСТАВЉАМО ВАМ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ АРХИТЕКТЕ

МИЛАН ЗЛОКОВИЋ

ТЕОРЕТИЧАР ПРОЈЕКТОВАЊА

„ЗА НОВУ АРХИТЕКТУРУ“
Професор арх. Милан Злоковић

СВЕ генерације његових студената зову га „Злоха“. Но, професор Милан Злоковић заиста није „злоха“. Тај надимак је никад — у вези с именом — још 1923 године (кад је постао асистент београдског техничког факултета) и прати га све до данашњег дана, када је већ трећу годину декан Архитектонског факултета на Техничкој великој школи.

Не успевају сви професори да освоје симпатије својих студената. Не због тог што су „строги“ и што дају недовољне оцене на испитима. И професор Злоковић је строг; и код њега — на најважнијем предмету: пројектовању — студенти „падају“. Па ипак, он је заиста успео да створи симпатије код својих слушаца. Зашто?

НЕСЕБИЧНОСТ

Милана Злоковића, архитекту који је свој живот везао за школу, за факултет, треба посматрати са три стране:

- ◆ као пројектанта
- ◆ као педагога
- ◆ као теоретичара архитектуре.

Зашто професор Злоковић претставља за своје студенте — садашње и бивше — човека у кога се „верује“?

Милан Злоковић несебично, већ више од тридесет година, из генерације у генерацију, преноси своје све богатије искуство на ученике, своје будуће колеге. Бити Злоковићев студент, значи бити у сталном контакту са човеком од кога имашта и може много да се научи. И то, понављамо, троструко: као пројектанта, као педагога и као теоретичара архитектонског пројектовања.

ПРОЈЕКТАНТ

Од 1924 године, када је почео са пројектантским радом у Београду, па до данас професор Злоковић има за собом импозантан број грађевина које је пројектовао и исто тако велики број пројеката који су награђени или откупљени на конкурсима. Ако је за једног музичара композиција изражајна форма, за Злоковића су то његове грађевине. Кроз њих човек може да га сагледа и као пројектанта и, уједно, његов архитектонски „кредо“.

А основни принцип, кога се он држи од првих својих пројеката, јесте:

бити против сваког псеудокласицизма

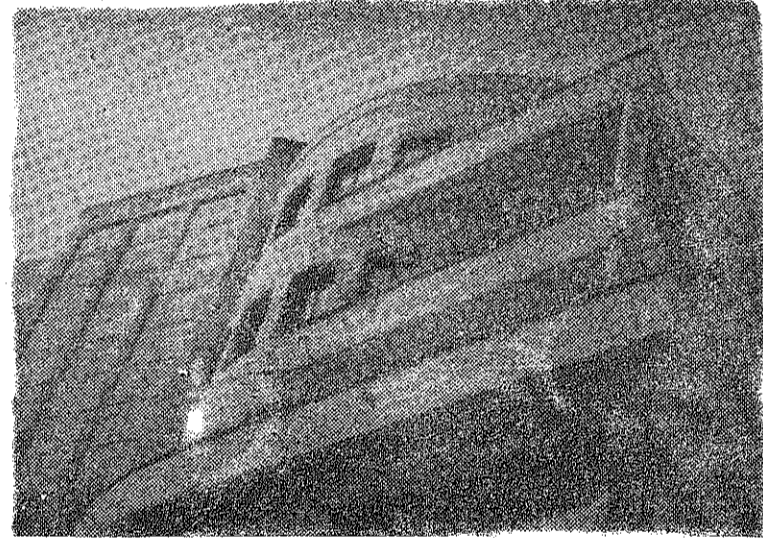
Све је то — у првим годинама рада — коштало овог пионира

савремене архитектуре код нас напора и, како сам каже, „сукоба с људима који су имали застареле погледе у архитектури“.

Први већи реализовани Злоковићев пројекат је зграда бивше Хипотекарне банке у Сарајеву. Већ тада се око тог пројекта развила дискусија: да ли је исправан пут којим иде млади пројектант?

Одговор је дао он сам — низ зграда, које је из године у годину пројектовао: Хотел „Жича“ у Матарушкој бањи, Трговинско-индустријска комора у Скопљу, Дечја клиника у Београду...

Те своје погледе на архитектуру професор Злоковић манифестује на још један начин. У 1927 години он, у заједници с архитектурама Којићем, Бабићем и Дубалијем, оснива групу, која излази са својим програмом. Програм групе је био:

ИГРА ОБЛИКА
Фасада Трговинско-индустријске коморе у Скопљу

- усвојити савремене принципе у архитектури
 - оријентисати се потпуно на функционализам
 - борити се са застарелим схватањима, не речима, већ делима — пројектима.
- Овој групи прилази још десетак београдских младих и млађих архитеката, а касније цео тај круг престаје да делује организовано. Не зато што није било слагања у њему, већ стога што је идеја „новог у архитектури“ победила. Више није требало иступати као организација.

Ако се анализирају карактеристике пројеката професора Злоковића, пада у очи једно:

ПРОЈЕКТОГРАФИЈА

Филијала бивше Хипотекарне банке у Сарајеву (конкурсни пројекат).
Хотел у Матарушкој Бањи, Трговачко-индустријска комора у Скопљу.
Задужбинска болница у Рису.
Универзитетска дечја клиника у Београду.
„Фијатов“ сервис у Београду.
Неколико десетина вила и станбених зграда.
Учешће на преко 200 конкурса са око 150 награда или откупа.
Болница за дечју коштану ТВЦ у Београду (у пројектовању).
Хотел на Лападу код Дубровника (у пројектовању) и тако даље...

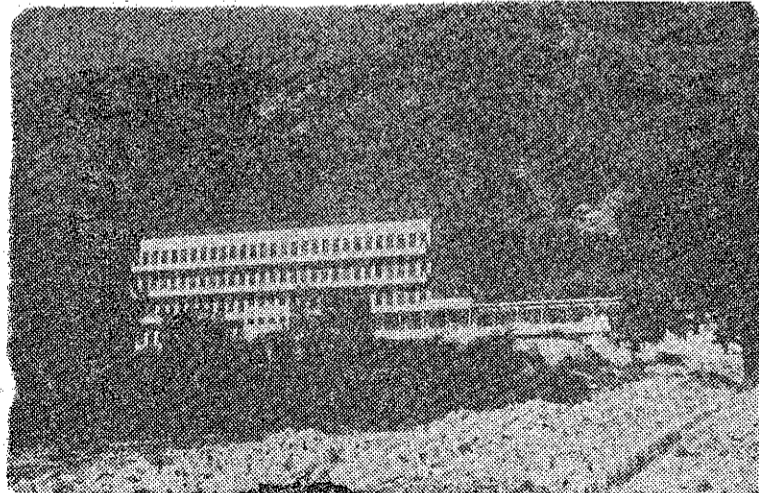
већина његових радова припада групи такозваних „Јавних зграда“

То није случајно. Архитект Злоковић је у основи хуман, оријентисан на схватање да треба помоћи човеку, заједници. И — ако се апстражује и то да на Архитектонском факултету од самог почетка своје педагошке каријере ради на катедри „Јавне зграде“ — учова се одмах да вида број његових реализација претстављају баш болнице, санаторијуми и сличне грађевине.

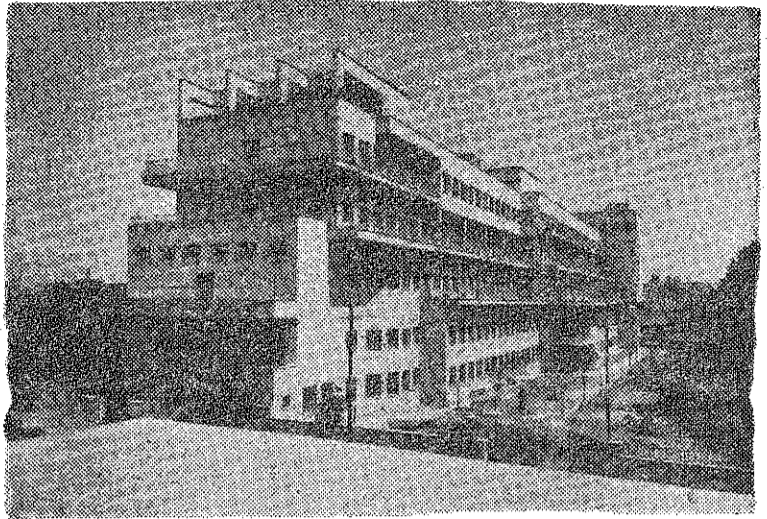
Као доследан борац за „ново“ у архитектури, Злоковић је све до свог избора за доцента — до 1932 године — морао да се бори за своје место у установи, која је дотле била центар „академизма“. И у тој борби су Злоковић и још неки млађи архитекти победили.

ТЕОРЕТИЧАР АРХИТЕКТОНСКОГ ПРОЈЕКТОВАЊА

Једини архитект у Југославији који се бави научном анализом пројектовања у архитектури, професор Злоковић дао је неколико веома значајних прилога теорији архитектуре. Једно од питања која третира архитект Злоковић јесте проблем модуларне координације мера у архитектонском пројектовању. „Модулор“-теорија Корбизијеа према мишљењу Злоковића — а он је то мишљење већ документовао — мора да претрпи извесне измене. Питање: да ли се ико још од архитеката у

У РОДНОЈ БОКИ
Задужбина болница у Рису

ПОВЕДА ИДЕЈЕ
Универзитетска дечја клиника у Београду

свету оријентисао да озбиљно анализира ову теорију? Сигурно да није, и стога је овај Злоковићев прилог драгоцен за науку о пројектовању.

Међутим, проблем, који мучи не само Злоковића, већ и све друге способне пројектанте, који су „везали своју судбину“ за рад на Универзитету, јесте питање права пројектовања. Једном законском одредбом њима је ово право оспорено. Шта то значи?

Долази се до нонсенса: људи који треба будуће архитекте да уче како се пројектује, немају право да сами пројектују!

Као и увек — професор Злоковић и овде стоји на челу бор-

бе за исправљање ове грешке. У часопису „Преглед архитектуре“, који издаје Друштво архитеката Србије, Милан Злоковић, главни уредник, поставио је ово питање у име свих наставника Факултета, на чијем се челу налази већ трећу годину.

Ако је већ реч о овом часопису, мора се истаћи да је сам Злоковић један од људи који су најзаслужнији за његово излажење. А не треба заборавити да Друштво архитеката Србије доскора уопште није имало часопис у коме би се публиковали радови његових чланова.

Божа СТОЈАДИНОВИЋ

ТРИ ИЗЛОЖБЕ И ЈЕДАН КОНЦЕРТ

Тражење-учење-знање-рутина

П УБЛИКА на сликарским изложбама може да се подели у три основне групе: прву чине они који знају нешто о сликарству, другу они који мисле да знају, а трећу — и најбројнију — они које хоће да виде и науче о сликарству. Дакле, не знају.

На изложби Маринка Бенсона могли су да буду само гости из прве и друге групе. Они трећи — најбројнији — вису могли да јој приђу, пошто је секретар Клуба књижевника — у коме се ова изложба одржава — забранио да „обични људи“ (то су његове речи) улазе у просторије повереног му Клуба.

А радило се баш о људима којима је Бензон, као борац, близак. И који су блиски Бензону. Радило се о члановима радничког савета фабрике „Октобарска слобода“, који су хтели да дођу да откупе нека платна сликара Бенсона.

Дискриминација? Донекле, јер је ипак прва и друга група (по нашој претходној категоризацији) видела ову изложбу. Прва група има своје мишљење: Бензон тражи. Друга група (коју чине и неки ликовни критичари) пита се: Дакле ће Бензон да тражи?

Одговор на ово питање дају људи из прве групе, а и сам Бензон: до краја активног стварања на пољу сликарства.

ФОТОМАТЕРИ Београда су приредили своју изложбу, на којој човек није могао да — са неколико изузетака — види нешто „ново“. Али и сматрач ипак има коначни утисак, који није ни најмање лош. Београдски фотоаматери су почели борбу за овладавањем техником снимања, а неки већ и за овладавањем тематиком. Корак о те етапе до уметности није мали, али — ипак — ова изложба даје наде да ће та већина излагача умети врло брзо да направи.

Студенти архитектуре су у њихим просторијама као и фотоаматери (у згради Југословенске књиге на Теразијама) приредили своју изложбу. На њој учествују будући архитекти из Београда, Запреба, Скопља, Сарајева и Љубљане. Општи утисак, који може стварно да се да одмах по посматрању експонираних радова, јесте да су ти млади људи успели да овладају знањем пројектовања. И још више, да су успели да створе себи место — у будућности — у социјалистичкој заједници, — не као „припоци“, већ као активни учесници. Ову изложбу заиста треба видети.

И коначно, један концерт („затворен“) који је виолиниста Сенени приредио за чланове и госте Клуба књижевника. У сваком случају мора да се подуче једно: Сененију се упорно тапшало, не после сваке отсвиране ствари, већ после сваког става.

А Сенени је на овом концерту био рутинер, који је дао оно исто што је био дужан да да на свом дипломском испиту у вези с предметом „техника гудла“ и „техника свирања“. И ништа више.

Б. Ст.